

שיבת הפתל - ירושלים

שיחת הגאון הרב אביגדר הלוי נבנצל שליט"א

לפרשת במדבר תשע"ד

לכל אדם תפקיד מיוחד בבריאה

וביחד מצטרפים כולם לניגון השלם שהקב"ה רוצה שיהיה.

לכל אדם חלק מיוחד בתורה ובעבודת ה'

והנה, הענין שהזכרנו, נכון לא רק ברמה השבטית, אלא גם ברמה האישית. לא רק לכל שבט יש תפקיד רוחני מוגדר, אלא גם לכל אדם מישראל יש תפקיד רוחני מיוחד, וחלק מיוחד בתורה שקשור אליו. ידועים דברי הזוהר, שיש שישים ריבוא אותיות בתורה (ו"ח סוף שה"ש דף ע"ד, ב), וידוע גם מה שכתבו בספרים, ש"ישראל" - ראשי תיבות: **יש שישים ריבוא אותיות לתורה** (מובא בפני קדושין ל, א ד"ה והואיל). והביאור בזה הוא, שנשמת כל איש מישראל אחוזה באות מסויימת בתורה הקדושה, המותאמת לשורש נשמתו (פני"ש ס). אמנם כל התורה כולה שייכת לכל אחד ואחד מישראל, אך בכל זאת, לכל אחד יש חלק מיוחד ופרטי בתורה, ששם הוא שורש נשמתו, ולשם הוא קשור יותר.

אולי זה הטעם לסמיכות הענינים, בין מה שקראנו בסוף הפרשה הקודמת, לתחילת הפרשה שלנו. בסוף הפרשה הקודמת קראנו: **"וְכָל מְעֹשֶׂה בְּקֶרֶב וְצֹאֵן, פֶּלֶא אֲשֶׁר יַעֲבֹר פֶּתַח הַשָּׁבֶט, הָעֹשֶׂי יִהְיֶה קֹדֶשׁ לָהּ. לֹא יִבְקֶר בֵּין טוֹב לְרָע וְלֹא יִמְרְנוּ" (ויקרא כז, לב-ג).** אין הבדל בין בהמה לבהמה. העשירי יהיה קודש, וזהו. אבל בני אדם - אינם בהמות. **"שָׂאוּ אֶת רֹאשׁ כָּל עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל" (במדבר א, ב), "שָׂאוּ - לשון נשיאות ורוממות" (אוה"ח שם, ג).** כי לכל אחד מישראל - תפקיד מיוחד, ולכן הוא חשוב, כי אין אף אדם אחר שיוכל למלא את מקומו.

אנו מבקשים בסוף תפלת שמונה עשרה: **"ותן חלקנו בתורתך"**. מה הכוונה בזה? - הכוונה הפשוטה היא, שאנו מבקשים כאן, שחלקנו בעבודת ה' ובתיקון העולם יהיה בתורה, ולא בדבר אחר. יש אדם שחלקו להיות פועל בנין, יש שחלקו להיות חשמלאי, ויש שחלקו להיות רופא וכיו"ב. לכן אנו מבקשים מה', שחלקנו בתיקון העולם לא יהיה בענינים כאלו, אלא בתורה. אבל יש שפירשו, ש"תן חלקנו בתורתך" פירושו, שתגלה לנו את החלק המיוחד לנו בתורה, שבו עלינו להתמקד. בזמן שהיו נביאים בישראל, היה הנביא יכול לגלות לאדם בנבואה, מהו החלק המתאים לו בתורה ובעבודת ה' כפי שורש נשמתו (ביאור הגר"א על משלי טז, ד). וגם היום, שאין לנו נביא, יכול כל אדם לעמוד בעצמו על חלקו בתורה ובעבודת ה', אלא שצריך לזה נקיות מיוחדת וסייעתא דשמיא מרובה, שלא ירמה את עצמו (ע"ש) ³. לכן מבקשים אנו מה' - **"ותן חלקנו בתורתך"**! שיאיר את עינינו ויִישַׁר את לבבנו, למצוא ולדעת היכן הוא החלק בתורה המתאים לשורש נשמתנו, כדי שנתמקד במיוחד בחלק זה, לתיקון נשמתנו ולתיקון העולם. זה לא אומר שמותר לי להיות עם הארץ בשאר חלקי התורה שאינם שייכים לשורש נשמתו. הכוונה היא רק, שלכל אחד ואחד יש חלק מיוחד בתורה, ואדם צריך לשאוף לגלות את החלק המיוחד שלו בתורה ובעבודת ה'.

למה נתאו ישראל לדגלים?

הקב"ה מצוה בפרשתנו: **"אִישׁ עַל דָּגְלוֹ בְּאֶתֶת לְבֵית אָבְתָם יִחַןוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל" (במדבר ב, ב).** כלומר, חנית בני ישראל במדבר צריכה להיות **"אִישׁ עַל דָּגְלוֹ"**, ובסדר מסויים, כפי שמופיע בפרשה. במדרש מובא, שהקזמה לחניה מסודרת זו, היתה של ישראל עצמם. **"בשעה שנגלה הקב"ה על הר סיני, ירדו עמו כ"ב רבבות של מלאכים... והיו כולם עשויים דגלים דגלים [מסודרים מחנות מחנות]... כיון שראו אותן ישראל שהם עשויים דגלים דגלים, התחילו מתאווים לדגלים. אמרו: הלאי כך אנו נעשים דגלים כמותן! ... אמר להם הקב"ה... חייכם שאני ממלא משאלותיכם... מיד אמר למשה: לָךְ עֲשֵׂה אוֹתָם דגלים כמו שנתאו" (במד"ר ב, ג) - שלשה שבטים במזרח, שלשה בדרום, שלשה במערב ושלשה בצפון (במדבר ב, ב-כה). אחר כך קובע הקב"ה מקום חניה גם לבני לוי: משה אהרן ובניו במזרח, בני קהת בדרום, בני גרשון במערב, ובני מררי בצפון (שם ג, יד-לח).**

וצריך להבין: מי מפריע לישראל לחנות כפי שירצו? אם הם רוצים להסתדר לפי מחנות, שיסתדרו! למה צריך לחכות שה' יתן צווי מיוחד על כך? ועוד קשה: למה צריך שה' הוא זה שיקבע באיזה סדר בדיוק תהיה החניה? די שיצוה עליהם לחנות בצורה מסודרת, כל שבט במקום משלו, ובני ישראל יקבעו כבר בעצמם באיזה מקום יהיה כל שבט.

אלא שצריך להבין מהו ענין המחנות אצל המלאכים. הרי מלאך היא בריה רוחנית שאינה תופסת מקום. ואם כן, מה פירוש הדבר שהמלאכים מסודרים לפי מחנות? על כרחך הכוונה היא לענין רוחני, ולא גשמי. סדר המלאכים לפי מחנות, משמעו, שלכל קבוצת מלאכים ישנו תפקיד מוגדר ומסויים משלה. יש מלאכי רחמים, יש מלאכי דין, ויש גם מלאכים אחרים. **"כולם עשויים דגלים דגלים"**, הכוונה היא שלכל קבוצת מלאכים היה גלוי וידוע מהו התפקיד הרוחני שלה.

לדבר זה נתאו גם ישראל! ישראל בקשו לדעת, מהו השורש הרוחני של כל שבט ושבט. אמנם כל העדה כולם קדושים, וכולם באו בברית יחד בהר סיני להיות ממלכת כהנים וגוי קדוש, אבל בכל זאת, לכל שבט ושבט ישנם שורשים רוחניים משלו, שישראל לא יכלו לעמוד עליהם מעצמם. לכן בקשו מהקב"ה, שיאמר להם מהו השורש הרוחני של כל שבט ושבט, שיחלק להם תפקידים רוחניים מוגדרים, הבאים לידי ביטוי בסדר החניה סביב המשכן. והקב"ה אכן מסדר אותם סביב אהל מועד לפי רוחות, כל שבט ושבט על פי עניינו הרוחני הפנימי ². כמובן, כל השבטים חייבים בכל תרי"ג המצוות. תרי"ג המצוות מחייבות את כל השבטים בשוה - חוץ ממצוות ששייכות רק לכהנים או ללוויים. אבל בתוך המסגרת של תרי"ג מצוות, יש לכל שבט תפקיד המיוחד לו. כמו תזמורת, שכל כלי מנגן משהו אחר, וביחד הם מצטרפים לתזמורת שלמה - כך גם כלל ישראל! כל שבט "מנגן" את התפקיד שלו,

שרשו הרוחני של כל שבט ניכר בכל הדורות

הענין שהזכרנו, שלכל שבט ושבט היה שורש רוחני מסויים - וממילא גם תכונות אפייניות המתאימות לאותו שורש - ניכר גם בדורות המאוחרים.

חז"ל מספרים על אדם אחד שהיה בזמנם, שעל כל דבר היה אומר: "דיונו דיני!" כלומר, לא היה מתפשר לעולם, אלא דורש להעמיד כל דבר וענין לדין; וקבעו חז"ל על פי זה, שמוצאו משבט דן, שנאמר בו: "דן דין עמו" (בראשית מט, טז). יותר מאלף שנה אחרי דן בן יעקב, עדין נשארה המידה הזאת אצל בניו, שהאיש הזה אינו מוכן להתפשר, ומעוניין רק בדין! (פסחים ד, א)

עוד מספרים חז"ל (סם), על אדם אחד שהיה בזמנם, שבכל הזדמנות היה משבח את המגורים על שפת הים. בדקו⁴ ומצאו שמוצאו היה משבט זבולון, שנאמר בו: "זבולן לחוף ימים ישפן" (בראשית מט, יג). גם כאן, יותר מאלף שנה אחרי זבולון, עדין נשארה אצל צאצאיו המידה הזו, לרצות לגור על חוף הים. [זהו כנראה גם הטעם לכך, שכאשר החליט יונה הנביא לברוח מלפני ה' (יונה א, ג) - כלומר: לצאת מארץ ישראל לחו"ל, שאין בה כל כך השגחה פרטית (עי' רש"י סם) - הוא בורח לי ים. מדוע לים? למה לא לאחד משאר צדדי ארץ ישראל שהם יבשה? מפני שיונה היה משבט זבולון (ירוש' סוכה פ"ה ה"א), ו"זבולן לחוף ימים ישפן, והוא לחוף אֶנְיָת", ועל כן נטיית נפשו היא לברוח באניה אל הים...]

כששלמה רוצה לבנות את בית המקדש, הוא מביא את חירם, שהיה "בן אשה מן בנות דן" (דהיי"ב ב, יג). אמנם אביו היה ממטה נפתלי (מלכ"ז ז, יד), אבל אמו היתה משבט דן, והוא משתתף עם שלמה בבנין בית המקדש. שלמה הרי היה משבט יהודה, ויחד עם חירם שאמו משבט דן, יש כאן מהדורה שניה של אותו שיתוף שהיה בבניית המשכן - בצלאל משבט יהודה (שמות לה, ל), עם אהליאב שהיה משבט דן (שם, לד)⁵. כי המסורת השבטית נמשכת, ואם יש צורך ליצור שוב שיתוף בין שתי התכונות הללו - יהודה עם דן - אפשר לעשות זאת ע"י שלמה וחירם - איש על דגלו לבית אבותיו.

תפקיד מיוחד בבריאה גם לבעלי החיים וגם לכווכבים

והנה, לא רק אצל שבטי ישראל יש לכל שבט תפקיד מיוחד, אלא גם אצל אומות העולם זה כך. לכל אומה יש תפקיד מיוחד בבריאה, שבעבורו ברא הקב"ה אומה זו. ולא רק אצל אומות העולם, אלא גם אצל בעלי החיים והדוממים, ואפילו אצל הכוכבים, מצאנו שיש לכל מין ולכל כוכב תפקיד מיוחד.

התורה אומרת: "וַיִּקְרָא הָאֱלֹהִים שְׁמוֹת לְכָל הַבְּהֵמָה וְלְעוֹף הַשָּׁמַיִם" (בראשית ב, ט). חז"ל אמרו שהקב"ה התפאר בפני המלאכים על חכמתו של האדם, ואמר להם: "חכמתו מרובה משלכם", שהוא יודע לתת שמות (במד"ר יט, ג). וקשה: מהי החכמה הגדולה לתת שמות? גם אני יכול לתת שמות! יביאו לפני קבוצת חפצים שצריך לתת להם שמות, ואקרא להם שמות! גם על הקב"ה אומר המשורר: "מוֹנֵה מִסְפָּר לְכוּכְבִּים, לְכָל שְׁמוֹת קְרָא" (תהלים קמז, ד). וגם כאן קשה: מה הוא השבח בזה, שהקב"ה קורא שמות לכווכבים? הרי גם בני אדם יודעים לתת שמות לכווכבים, וכך באמת עושים המדענים כשהם מגלים מדי פעם כוכב חדש שלא היה מוכר עד היום, הם נותנים לו שם. מה אם כן גדלותם של הקב"ה ושל אדם הראשון בכך שנתנו שמות לכווכבים ולבעלי החיים? התשובה היא, שלכל אות בלשון הקודש ישנה משמעות

פנימית, וכן לכל מין ומין מבעלי החיים ישנה מהות משלו. חכמתו של אדם הראשון התבטאה אפוא בכך, שידע להתאים לכל בעל חיים שם שמורכב מאותיות כאלו, שצורפם התאים למהותו ולתפקידו בבריאה. אם היה קורא לסוס "חתול", השם לא היה מתאים למהות שלו, וכן אם היה קורא לו "כלב" או "אריה". רק השם "סוס" מתאים לסוס, ומבטא את מהותו הפנימית ואת תפקידו. וכך בכל שאר בעלי החיים.

וכך גם לגבי הכוכבים: למרות מספרם העצום של הכוכבים, אין אפילו שני כוכבים בעלי תפקיד זהה בבריאה. לכל כוכב תפקיד משלו. נכון אמנם שגם בני אדם יודעים לתת שמות לכווכבים, אבל אלו הם שמות סתמיים, שאינם קשורים למהותם ותפקידם. מה שאין כן הקב"ה, הוא מכיר את מהותו של כל כוכב, את תפקידו הרוחני ואת תפקידו הגשמי בבריאה, והשמות שהוא נותן לכווכבים הם בהתאם לכך, ועל כך אנו משבחים אותו - "מוֹנֵה מִסְפָּר לְכוּכְבִּים, לְכָל שְׁמוֹת יְקָרָא", שמות שמתאימים למהותם ותפקידם.

לא כל דבר בבריאה אנו מבינים

והנה, בניגוד לתפקידיהם של כל שבט וכל אדם, שאותם אפשר לדעת לגלות - כפי שהזכרנו לעיל - את תפקידי שאר הברואים לא תמיד אפשר לגלות. הפסוק אומר, "קְדוֹשׁ קְדוֹשׁ קְדוֹשׁ ה' זָ-בְאוֹת" וכו' (ישעיהו ו, ג). למה שלש פעמים "קדוש"? אומר התרגום: "קדיש בשמי מרומא עלאה בית שְׁכִינְתָּהּ, קדיש על ארעא עובד גְּבוּרְתָּהּ, קדיש לעלם ולעלמי עלמיא". מה פירוש הדברים? אולי פירוש הדברים הוא כך: כשם שהקב"ה הוא "קדיש בשמי מרומא עלאה בית שְׁכִינְתָּהּ", שאינני יודע כלום ממה שנעשה בשמי מרומא, ומה ההבדל בין המלאכים והשרפים והאופנים הנמצאים שם [קְדוֹשׁ פירושו: מובדל ונעלה מיכולת השגתו], כך הוא גם "קדיש על ארעא עובד גְּבוּרְתָּהּ". גם במה שעל הארץ אינני מבין כלום. אמנם אנו רואים את מה שקורה בארץ, אבל להבין - איננו מבינים. המדענים מסבירים הסברים כאלו ואחרים, אבל הם יודעים להסביר רק "מה" קורה. הצליחו לגלות את כח המשיכה, וחוקי התורשה, ועוד הרבה דברים. אבל "למה" קבע הקב"ה את חוקי הטבע כך ולא אחרת - את זה הם לא יודעים להסביר. זה "קדיש". נסתר מעינינו, ומופרש ומובדל מן ההבנה שלנו. אנו רואים את חכמת ה' בבריאה, איך "כָּלֵם בְּחִכְמָה עֲשִׂיתָ" (תהלים קד, כד), אבל להסביר כל פרט ופרט, למה קבע הקב"ה שיהיה כך ולא אחרת - את זה איננו יודעים להסביר. ובכל זאת, דבר אחד ברור: שום דבר לא נברא לבטלה, ולכל דבר יש תפקיד שניתן לו מאת הבורא ית'.

עוד אומר הפסוק: "אִישׁ בְּעַר לֹא יֵדַע, וְכִסִּיל לֹא יֵבִין אֵת זֹאת" (תהלים צב, ז). מה פירוש "אֵת זֹאת"? למה לא נֵאמַר בקיצור, "אִישׁ בְּעַר לֹא יֵדַע, וְכִסִּיל לֹא יֵבִין"? - משל לאדם שאין לו שום הבנה באסטרונומיה, בפיסיקה, ובשאר המדעים. מביאים אותו לכף קַנְדִי, מראים לו את פְּן השילוח שממנו שולחים חלליות לחלל, והוא עומד ואומר: "הכפתור הזה - אינני מבין לשם מה צריך אותו!" מה יאמרו לו? - "שוטה שבעולם! וכי את שאר הדברים אתה כן מבין?! הרי את כל מה שיש כאן אינך מבין! א"כ מה הקושיה שלך, לשם מה צריך את הכפתור הזה?...? - זהו "אִישׁ בְּעַר לֹא יֵדַע, וְכִסִּיל לֹא יֵבִין אֵת זֹאת". הכסיל חושב שרק "אֵת זֹאת" הוא לא מבין - "בְּפִרְחֵי רִשְׁעִים כְּמוֹ עֵשֶׂב, וַיִּצְיָצוּ כָּל פְּעֲלֵי אָוֶן" (שם, ח). כלומר, למה הרשעים מצליחים ופורחים, והצדיקים סובלים. את

עוד בַּדְבָר הַזֶּה". היה צריך לדקדק היטב בלשונו, ולא להוציא מפיו דברים כאלו, שעלול לבוא אדם וללמוד מהם שיש גבול לשאיפות ברוחניות. כי אין גבול לעליה ברוחניות, ואדם צריך לשאוף לגדלות בלי גבול. איך להוציא שאיפה זו אל הפועל, זו כבר שאלה אחרת. אם משה אומר שלא להקטיר קטרת, אז אסור להקטיר קטרת. אבל עצם השאיפה לגדלות היא מצויינת, ואין להגביל שום אדם, עד היכן עליו לשאוף.

חנה העקרה באה לשילה, ומבקשת מה' שיתן לה בן. אם ה' יתן לה בן רגיל, כמו כולם, זה כבר הישג יפה מאד. הרבה אנשים היו כבר מרוצים. אבל חנה לא מסתפקת בזה. היא מבקשת "וַיִּנְתְּנָהּ לְאַמְתָּךְ זָרַע אֲנָשִׁים" (שמו"א א, יא). מהו "זָרַע אֲנָשִׁים"? לפי אחד הפירושים בגמרא - זרע ששקול כשני אנשים (ברכות לא, ב). ואלו שני אנשים? - שני צדיקים, כמובן. ולא סתם צדיקים, אלא כמו משה ואהרן! ("ע"ש) כך היא מבקשת! אמנם אם הבן יהיה כמו יהושע וכלב, או כמו אלעזר ואיתמר, זה גם לא מעט. אבל אם אפשר יותר מכך, צריך לבקש על יותר. צריך לבקש כמו משה ואהרן! לא פחות!

ואכן, חנה זוכה שבקשתה תתמלא: "מִשֶּׁה וְאַהֲרֹן בְּכֹהֲנָיו, וְשְׂמוּאֵל בְּקִרְיָאֵי שְׁמוֹ" (תהלים צט, ו) - שמואל שקול כמשה ואהרן. כמובן, לא לגמרי ח"ו, "לא קם נביא עוד בְּיִשְׂרָאֵל כְּמֹשֶׁה" (דברים לד, י; ועי' בעיקר השביעי מ"ג עיקרי האמונה), אבל מבחינה מסוימת שמואל שקול כנגד משה ואהרן, כפי שרואים בפסוק. כי ברוחניות צריך לשאוף לגדולות, וכששואפים לגדולות - מקבלים גדולות. אם היתה חנה מסתפקת במועט - היתה מבקשת כשני צדיקים פשוטים, או כשני יהודים פשוטים. אבל היא אינה מסתפקת כשני אנשים פשוטים, וגם לא כ"סתם" שני צדיקים, אלא כשני הצדיקים הגדולים ביותר, שאין בעולם דוגמתם. ולכן, בצרוף תפלתה על זה, שנאמרה בודאי מעומקא דליבא, היא אכן זוכה לזה. כמובן, לא מספיק רק לומר את המילים. צריך שזו תהיה באמת שאיפת הנפש.

אהבה ויראה בעבודת ה'

ובכל זאת, עם כל השאיפות הטובות בעבודת ה', צריך גם זהירות, לא להתקרב יותר מדי. הנביא הרי אומר על חיות הקודש: "וְהַחַיִּוֹת רְצוּא וְשׂוֹב כְּמִרְאֵה הַבְּזֻק" (יחזקאל א, יד). "רְצוּא" - רצות להתקרב אל הקב"ה כמה שיותר; "וְשׂוֹב" - נרתעות מאימת השכינה ושבות לאחור. "רְצוּא וְשׂוֹב" כל הזמן. וקשה: אם פעם רצו ושבו, מדוע הן רצות שוב? הרי גם בפעם הבאה ירתעו מאימת השכינה, וא"כ מה הטעם ב"רְצוּא" פעם נוספת? אלא שצריך תמיד לבטא את שתי הבחינות. צריך את בחינת ה"רְצוּא", וצריך את בחינת ה"שׂוֹב", ולכן "הַחַיִּוֹת רְצוּא וְשׂוֹב", לא ישבותו, כדי להורות על הענין הזה, ששתי הבחינות צריכות תמיד לבוא לידי ביטוי בעבודת ה', אהבה ויראה. מבחינת האהבה - השאיפה צריכה להיות להתקרב לשכינה כמה שיותר. ומבחינת היראה - צריך להרתע לאחור. לכן החיות יש להן גם אהבה וגם יראה, גם רצוא וגם שוב.

התורה מספרת על משה רבינו: "וַיֵּרָא מִלְּאֵף ה' אֵלָיו בְּלִבַּת אֵשׁ מִתּוֹךְ הַסֵּנֶה... וַיִּסְתַּר מֹשֶׁה פָּנָיו, כִּי יָרָא מֵהֵבֵיט אֵל הַאֱלֹהִים" (שמות ג, ב-ו). שתי דעות נאמרו בגמרא בנוגע להסתרת פנים זו. לפי דעה אחת, טוב עשה משה שהסתיר את פניו, ואף קָבַל שָׂכָר עַל כֵּךְ: בְּשֹׁכֵר וַיִּסְתַּר מֹשֶׁה פָּנָיו - זכה לקלסתר פנים [כִּי קָרַן עוֹר פָּנָיו - (שם לד, כט)]; בשכר "כִּי יָרָא" - זכה ל"וַיִּירָאוּ מִגֹּשֶׁת אֱלֹהִים" (שם, ל);

כל שאר הנהגות ה' בבריאה הוא חושב שהוא כן מבין. לעומת זאת, החכם מבין, שאם "את זאת" הוא אינו מבין, הרי שאת כל דרכי ה' הוא אינו מבין, וממילא כבר אין לו קושיות. אילו היינו מבינים את כל דרכי ה', היינו מבינים גם את זה. אבל כבר אמר הפילוסוף, "אילו ידעתיו, הייתי" (דרשות הר"ן, הדרוש הרביעי). בשביל לדעת את דרכי ה' צריך להיות ה'. איננו יודעים את דרכי ה', ממילא גם זה איננו יודעים.

שאיפה רוחנית - אסור להגביל

כפי שהזכרנו, לכל אדם יש תפקיד בבריאה. אלא שחז"ל אמרו עוד, שבעצם יש לכל אדם שני חלקים, אחד בגן עדן ואחד בגיהנם. זכה צדיק - נטל חלקו וחלק חברו בגן עדן. נתחייב רשע - נטל חלקו וחלק חברו בגיהנם (חגיגה טו, א). אדם יכול א"כ לצאת מהגבולות המסומנים לו. יכול לצאת לטובה, או ח"ו גם לצד השני. יש לאדם אפשרות לצאת מהגבולות, ובאמת אדם צריך לשאוף לכמה שיותר, ולא להסתפק בתפקיד שנקבע לו בלבד.

כשקרח ועדתו באים אל משה לערער על מסירת הכהונה לאהרן, אומר להם משה: "**רַב לָכֵם בְּנֵי לְוִי**" (במדבר טז, ז). ואמרו על זה חז"ל: "**רַב בְּשׂוֹר, וּרְבִירָב בְּשׂוֹרָהוּ**" (סוטה יג, ב). כלומר, בגלל שמשה אמר "**רַב לָכֵם בְּנֵי לְוִי**", לכן כשהתפלל וביקש להכנס לארץ ישראל, עונה לו הקב"ה באותה לשון: "**רַב לָךְ, אֵל תּוֹסֵף דָּבָר אֲלֵי עוֹד בְּדָבָר הַזֶּה**" (דברים ג, כו). אם לא היה אומר לקרח ולעדתו "**רַב לָכֵם בְּנֵי לְוִי**", גם הקב"ה לא היה אומר לו "רַב לָךְ", והיה נכנס (אולי) לארץ ישראל. בגלל שאמר "**רַב לָכֵם בְּנֵי לְוִי**" - עבודת הכהונה אינה בשבילכם - נענה גם הוא ב"**רַב לָךְ, אֵל תּוֹסֵף דָּבָר אֲלֵי עוֹד בְּדָבָר הַזֶּה**" - ארץ ישראל אינה בשבילך.

וקשה: מה היא הטענה כלפי משה רבינו, במה שאמר לקרח ולעדתו "רַב לָכֵם"? וכי לא צדק במה שאמר להם, שְׂאֵל לָהֶם לְדַרוֹשׁ כְּהוֹנֵה לְעַצְמָם?! הרי ודאי שצדק, וגם ה' הסכים עמו, כפי שמוכח משריפת המקטירים (במדבר טז, לה) ומבליעת שאר בני עדת קרח באדמה. מהי אפוא הטענה על משה רבינו?

התשובה היא, שגם אם נכונים הדברים שהכהונה אינה מתאימה לבני לוי, מ"מ לא היה צריך לנסח את הדברים בלשון "**רַב לָכֵם בְּנֵי לְוִי**". למה? מפני שאין גבול, כמה צריך אדם לשאוף לעלות ברוחניות. אין "רב לך" בשאיפת הרוחנית של האדם. ולכן, עם כל הגאווה ובקשת הכבוד שהיו בתביעתם של קרח ועדתו, נקודה זו היתה דוקא חיובית אצלם. הם רוצים לעלות ברוחניות, להיות יותר ממה שהם עתה, ולהתחייב במצוות שלא נצטוו בהן עד עתה - במצוות הכהונה⁶. ולכן, אם משה משתמש בביטוי בלתי מוצלח, "רַב לָכֵם" - מספיק לכם שאתם לויים, לא צריך לשאוף ליותר מזה - הרי במידה כנגד מידה גם הקב"ה אומר לו "רַב לָךְ". יש גבול גם לשאיפות שלך. קבלת את התורה, הוצאת את ישראל ממצרים - זה מספיק! לא צריך גם להכנס לארץ ישראל. אתה שואף להפריש תרומות ומעשרות, ולקיים שאר המצוות התלויות בארץ? - זה לא. "רַב לָךְ"!

הקב"ה מדקדק עם צדיקיו כחוט השערה (יבמות קכא, ב). אפשר שמשנה רבינו כלל לא התכוין לומר ששאיפתם הרוחנית של בני עדת קרח היא גדולה מדי. אולי רק התכוין לומר, שכבר ניתנה הכהונה לאהרן, ובפועל לא ניתן עוד לאחרים להשיג כהונה. אך כיון שיש מקום לתלות בדבריו משמעות כזו, שאין לאדם לשאוף למעלות הגבוהות ממנו הרבה - נענש ב"**רַב לָךְ, אֵל תּוֹסֵף דָּבָר אֲלֵי**

האהבה, הבינו כנראה חז"ל, שהיתה כאן תביעה מסוימת כלפי משה רבינו. לא על עצם מידת האהבה שלו, כאילו ח"ו היה חסר למשה משהו באהבת ה', אלא על אופן הביטוי של מידה זו. היה צריך לתת יותר ביטוי גם למידת האהבה והרצון להתקרב לה', ולא רק למידת היראה (שאותה ביטא ע"י הסתרת פניו).

אהבת ה' ויראת ה', שתיהן מצוות עשה גמורות מן התורה (סה"מ לרמב"ם מ"ע ג' ומ"ע ד'), וכל יהודי חייב תמיד, בכל מקום שהוא, בשתייהן. כך גם שאר מצוות התורה, מחייבות את כולנו, אלא שכל אחד מקיים אותן לפי דרגתו, וע"פ הניגון המיוחד שלו. וכך, כולנו יחד - עד כמה שאנו זוכים לקיים את מצוות ה' - מהוים תזמורת שלמה, לפי רצונו של מלך המלכים הקב"ה.

השיחה נערכה לפי הבנתו של העורך,
וכל טעות או חסרון (אם ישנם) יש לתלות בעורך בלבד.

ובשכר "מִהֵבִיט" - זכה ל"וּתְמַנֵּת ה' יְבִיט" (במדבר יב, ח). כך לפי דעה אחת. ואולם, לפי דעה אחרת בגמרא, לא טוב עשה משה בהסתירו את פניו, ואף נענש על כך: כשביקש לאחר זמן מהקב"ה: "הֲרָאֵנִי נָא אֶת פְּנֵיךָ" (שמות לג, יח), אמר לו הקב"ה: "לֹא תוּכַל לְרַאֵת אֶת פְּנֵי" (שם, כ). כשרציתי, לא רצית; עכשיו שאתה רוצה, איני רוצה (ברכות ז, א). [אמנם ה' הראה אז למשה גילויים נפלאים בשלש עשרה מידות של רחמים, אבל לא הראה לו כל מה שביקש משה לראות].

בפשטות נראה, שחז"ל נחלקו כאן, האם טוב עשה משה בסנה בהסתירו את פניו, או לא טוב עשה. ואולם, מורי ורבי הגה"צ רא"א דסלר זצ"ל אמר, ש"בעניני אגדה וקבלה - לא שייך מחלוקת" (מכתב מאליהו ח"ג עמ' 353), ואם מצאנו מחלוקת באגדה, אין זו "מחלוקת במובנה הרגיל, כי שני הצדדים אמת, אלא שמלמדים לנו בחינות שונות בענין" (שם ח"ב עמ' 173), ואלה ואלה דברי אלקים חיים⁸. ממילא נראה, שגם בעניננו, לא מחלוקת יש כאן, אלא שתי זוויות ראייה שונות, אחת מבחינת היראה, ואחת מבחינת האהבה. מבחינת היראה - טוב עשה משה כשהסתיר את פניו, ואף זכה לקבל שכר על כך. זוהי הרי מידת היראה - לא להעיז להתקרב אל ה', אלא להתרחק ולהסתיר את הפנים. ואולם מבחינת

1. ופירש רבינו בחיי (בפירושו שני), שמה שנאמר "אִישׁ עַל דָּגְלוֹ בְּאֶתְתּוֹ וכו', הוא מלשון תאוה, שנתאוו לדגלים, כמבואר במדרש.
2. וע"י במדרש (במדבר"ר ב, י), מה ענינה של כל רוח, וכיצד ענין זה מתאים לאותם שבטים שחננו ברוח זו. וע"י גם בשל"ה על פרשתנו שהארץ בזה הרבה.
3. ובאמת, לעתיד לבוא, כשהארץ תפלא דעה את ה', "לֹא יִלְמְדוּ עוֹד אִישׁ אֶת רֵעֵהוּ וְאִישׁ אֶת אָחִיו לְאֵמֹר דַּעוּ אֶת ה'" - לא יהיה צורך לאדם בנביא שיגלה לו מהו חלקו בעבודת ה' - "פִּי כוֹלֵם יְדַעוּ אוֹתִי לְמִקְטָנִם וְעַד גְּדוֹלָם" (ירמיהו לא, לג). כל אחד ידע כבר מתוך עצמו ומתוך נשמתו מהו חלקו בתורה.
4. על אותו אדם שהיה אומר "דונו דיני" לא נאמר בגמרא ש"בדקו ומצאו" שמוצאו משבט דן, אלא מיד החליטו עליו כן. לעומת זאת, אותו אדם שהיה משבח את המגורים על שפת הים, לא החליטו מיד שמוצאו משבט זבולון, אלא "בדקו ומצאו" שמוצאו משבט זבולון. ואמר ה"אבני נזר", שזהו מפני שגם על שבט אָשֶׁר נאמר "אָשֶׁר יָשָׁב לְחוּף יַמִּים" (שופטים ה, יז), ועל כן היה צריך לבדוק, האם מוצאו של אדם זה הוא משבט זבולון או משבט אשר ("אנא עבדא" עמ' 39). וע"י תירוצים אחרים לשאלה זו ב"בן יהודע" (פסחים ד, א).
5. ע"י רש"י (שמות לה, לד), שהיה ענין לקב"ה, שהמשכן יבנה ע"י שיתוף בין שבט יהודה ושבט דן.
6. "מאתים וחמשים איש... כוונתם היה לשם שמים, ולא להרע... ולא היה אצלם שום צד כפירה חלילה וחלילה, והאמינו בה' ובמשה עבדו, וידעו נאמנה כי כל מה שעושה משה רבינו ע"ה הוא מפי הגבורה. רק חשבו שענין התמנות אהרן ובניו היה מכח שהיה משה רבינו ע"ה מבקש זה מהקב"ה, והתפלל על זה שלא יזוז הכבוד מביתו וממשפחתו ושבטו, והקב"ה רצון יראיו יעשה, ועל זה התרעמו ורדפו אחר הכבוד, לא אחר הכבוד המדומה והטומאה, רק אחר הכבוד אשר חכמים ינחלו, והוא כבוד הרוחני. כי נודע השררות שיש בישראל שחולק הקב"ה מכבודו ליראיו, אינה מצד הגשמי החומרי, רק הכל רוחני, להיות כבוד השכינה חופף עליו. כי ההתמנות הוא לקיום התורה והמצות, ולהיותם קרובים ל'מלכות שמים', כנודע להבאים בסוד ה', וזה ההתנשאות מורה על ריבוי הקדושה. על כן היו רוצים בזה הכבוד שהוא בחינת החכמה, כי רצו לעמוד בסוד ה'" (של"ה פרשת קרח ד"ה ר"ן איש ובתוכם היו הנשיאים וכו').
7. וגם למ"ד בגמ' ש"זַרַע אֲנָשִׁים" פירושו "זרע שמובלע בין אנשים... לא חכם ולא טפש" (ברכות לא, ב), שלא יהיה "חכם יותר מדאי, שלא יהיה תימה בעיני הבריות, ומתוך שנדברין בו שולטת בו עין הרע" (רש"י שם), כבר פירש היעב"ץ (בהגהותיו שם), דרך בקטנותו רצתה חנה שיהיה כן. אבל בגדלותו - ודאי רצתה שיהיה כמה שיותר חכם.
8. ועוד אמרו בדרך צחות, שכאשר הגמרא אומרת (בעניני אגדה) שדעתו של זה "פליגא" על דעתו של זה, כוונתה לומר, ש"פליגא" מן האמת נמצאת בדברי זה, ו"פליגא" בדברי זה. וממילא, כדי לקבל את האמת במלואה - יש לצרף את שתי הדעות יחד. ובזוהר חדש (קז, א) איתא: "... בגין דחב אדם (הראשון) בשבע מינין, דאינון: חיטה ושעורה וגפן ותאנה ורימון וזית שמן ודבש, ובגין דא הוה אמרי רבנן דמתני' (ברכות מ, א), אילן שאכל אדם הראשון חטה היה, ואחרנין אמרין גפן הוה, ואחרנין אמרין תאנה היתה, ולא הוה חולקין במילוליייהו, דכולא קשוט... אילן חד מסטרא חד, ומסטרא אחרא מתפרשן לז' מינין, כגון לולב דאיהו אגודא חדא לתתא, ולעילא מתפרשן מינין כל חד לחולקיהו". [וכעין זה כתב ב"בן איש חי" (שנה שניה, ריש פ"ר בראשית), ע"ש].